

Leerlingen in de 'state of flow' Wat we uit zeven studies in het basis- en het secundair onderwijs leren

Situering

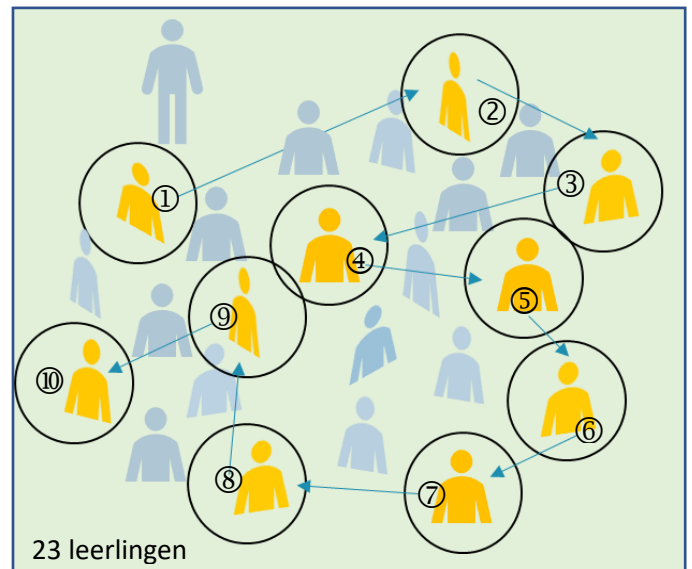
Deze bijdrage is gebaseerd op het rapport 'Daarom welbevinden en betrokkenheid! Een kosteneffectieve strategie voor kwaliteitszorg in opvang en onderwijs.'¹ Het focust meer bepaald op het deel waarin de resultaten van metingen van betrokkenheid, verzameld door middel van de scanning-procedure, gerapporteerd worden. De bronnen zijn zeven (interventie)studies die liepen tussen 2001 tot 2017.

Metten van betrokkenheid

De scanning-procedure past in een zelf-evaluatie door de voorziening of school, of als deel van een onderzoeksdesign. Waar de screening van welbevinden en betrokkenheid als deel van een volgsysteem door de leerkracht wordt uitgevoerd, gebeurt de dataverzameling in de scanning, door een externe persoon (collega-leerkracht, coördinator, onderzoeker...). Daarbij richt deze zich op een steekproef van 10 leerlingen (per klas/groep) en kent hij/zij op basis van opeenvolgende observaties van 2 minuten een score toe op de scanning-variant van de Leuvense schalen.

Procedure voor observatie van een klas tijdens één of meer lestijden:

- door een externe observator (collega, coördinator, onderzoeker...)
- wordt een sample van 10 leerlingen geobserveerd
- de 10 leerlingen worden één na één gedurende 2 minuten 'gescand'
- telkens wordt een score voor betrokkenheid toegekend op een 5-puntenschaal
- in één lesuur kunnen maximaal twee scanningrondes plaatsvinden
- bij afsluiting reflecteert de observator op de aanpak
- en kent een score toe voor klasklimaat en leerkrachtstijl

1 scan = 2 minuten
1 scanningronde van 10 leerlingen = 25'
1 lesuur geeft 2 scanningrondes

¹ Laevers, F. (2019). *Daarom welbevinden en betrokkenheid! Een kosteneffectieve strategie voor kwaliteitszorg in opvang en onderwijs*. Leuven: CEGO Onderzoek & Ontwikkeling.

Betrokkenheid: een maatstaf voor leerrendement

In de voorbije jaren is een consensus gegroeid om een gemiddelde score voor betrokkenheid op leerlingniveau, klasniveau en schoolniveau van 3.5 als 'als een na te streven minimum' voorop te stellen. Om zich een voorstelling te maken van de betekenis van dit niveau, geven we (theoretisch) aan dat een score van 3.5 bijv. betekent dat 50% van de leerlingen een niveau 3 laat optekenen (ze geven doorgaans wel aandacht, maar zonder noemenswaardige concentratie) en 50% een score 4 (er zijn geregeld maar niet doorlopend signalen van hogere concentratie waarneembaar). We zien een score van 3.5.

Op basis van de betrokkenheidsscore zijn we recent overgestapt naar de berekening van een 'leerrendementsscore'. Zoals men voor branders van de verwarmingsketels het rendement in percenten uitdrukt, kunnen we ook voor onderwijs in een percentage aangeven "in welke mate we kunnen verwachten dat de geboden leeromgeving een duurzaam effect heeft op de ontwikkeling van het kind of de leerling". De eerder vermelde normscore van 3.5 betekent dan een leerrendement van 70%. In de rapportering van de resultaten zullen we telkens deze indicator voor kwaliteit telkens ook vermelden.

Overzicht van onderzoeksresultaten

Het OBPWO-project 98.07 [2001]

Dit project droeg als titel: *Welbevinden, betrokkenheid en tevredenheid van kleuters en leerlingen in het basisonderwijs. Een draaiboek voor systematische observatie en bevraging*. Het is het eerste onderzoek waarin op deze schaal de scanningprocedure werd gebruikt. Zes scholen van uiteenlopende signatuur waren hierbij betrokken. Elke klas werd gedurende één lestijd door een externe observator bezocht – in casu door inspecteurs van het basisonderwijs die voor deze opdracht getraind waren. De beperking tot één lestijd per klas heeft als gevolg dat de resultaten op schoolniveau moeten bekeken worden. Uitspraken over individuele klassen of leerlingen vereisen immers meer observaties. Bovendien had slechts één scanningronde plaats op een steekproef van 10 leerlingen per klas.

	< 2.9	2.9-3.2	3.3-3.6	3.7-4.0	>4.0
School 1	1	2	3	2	0
School 2	1	2	4	2	0
School 3	1	0	7	3	0
School 4	2	8	2	2	1
School 5	1	0	5	3	0
School 6	1	1	2	5	0
Total	7	13	23	17	1

Tabel 1: Spreiding van de gemiddelde betrokkenheidsscore over 61 klassen lager onderwijs [OBPWO-project]

Het onderzoek laat alvast zien hoe een toevallige sample van observaties met één scanningronde per klas uiteenlopende patronen laat zien die een eerste beoordeling van kwaliteit mogelijk maken. Zo kunnen we constateren dat in School 4 van de 15 klassen 10 een zwak (2.9-3.2) tot zeer zwak

Laevers, F. (2021). *Leerlingen in de 'state of flow'. Wat we uit zeven studies in het basis- en het secundair onderwijs leren*. Leuven: CEGO Onderzoek & Ontwikkeling.

(<2.9) niveau halen. In School 3 scoort slechts 1 van de 10 scholen ondermaats (<3.3). Over alle scholen heen is dat het geval voor 20 klassen (1/3 van de steekproef).

Het SIF-Evaluatie-onderzoek [OOPAntwerpen – 2003]

Dit onderzoek had betrekking op 15 scholen waarvan 9 met een populatie van minstens 90% allochtone leerlingen. Slechts 3 scholen sluiten wat de achterstand betreft (zittenblijven) aan bij het Antwerpse gemiddelde, 10 scholen hebben een percentage leerlingen met een achterstand die ligt tussen 30 tot 76%.

Zoals in het OBPWO-onderzoek werden de (ca. 140) klassen gedurende één lestijd bezocht – in casu door één onderzoeker. In totaal werden 1472 lln gedurende 2 minuten geobserveerd tijdens één scanningsronde (ongeveer 10 leerlingen per klas). In dit onderzoek werden voor de verdeling van de gemiddelde scores per school volgende cesuren gelegd: > 3.75 = uitstekend / 3.51 – 3.75 = goed / 3.26 – 3.50 = matig en < 3.26 = laag. In de tabel geven we de reëel gemeten intervallen weer.

Kleuterscholen			Lagere scholen		
N SCHOLEN	BEOORDELING	INTERVAL GEM. BETROKK.	N SCHOLEN	BEOORDELING	INTERVAL GEM. BETROKK.
6	Uitstekend	3.75 - 4.08	2	Uitstekend	3.75 - 3.78
5	Goed	3.50 - 3.75	3	Goed	3.60 - 3.73
2	Matig	3.25 - 3.50	2	Matig	3.31 - 3.43
3	Laag	2.85 - 3.04	6	Laag	3.23 - 2.71

Tabel 2: Positie van scholen in 4 intervallen van gemiddelde betrokkenheidsscores [SIF-project]

Een eerste vaststelling is dat 2/3 van de kleuterscholen de norm (3,5) halen en het daarmee beter doen dan de lagere scholen. Van de lagere scholen halen 8 van de 13 scholen deze norm niet. In het OBPWO onderzoek dat zich niet richtte op scholen met een hoog percentage doelgroep-leerlingen, waren de verschillen tussen klassen wel groot, maar de schoolgemiddelden lagen tussen 3.3 en 3.5. Geen van de zes scholen kwam dus in de zone laag tot zeer laag.

Het SiBO-onderzoek Basisrapportage observaties derde kleuterklas [Steunpunt LOA – 2003]

In het kader van het Longitudinaal onderzoek in het basisonderwijs werd tijdens het schooljaar 2002-2003 een steekproef van 92 scholen en daarbij 124 klassen – allen derde kleuterklassen – gedurende twee dagen geobserveerd. Er waren daarbij 160 observatoren betrokken – deels onderwijspedagogen op rust en deels studenten lerarenopleiding van 6 hogescholen. Elke halve dag werd één observatieronde voor de scanning van betrokkenheid ingelast. In deze steekproef waren 15% GOK-scholen opgenomen.

Observatie-moment	N	M	SD
	<i>Llgn</i>		
-voormiddag dag 1	1489	3.41	1.10
-namiddag dag 1	1432	3.51	1.16
-voormiddag dag 2	1470	3.37	1.15
-namiddag dag 2	1349	3.55	1.10
-Totaal	1665	3.46	0.75

Tabel 3: Frequentie, gemiddelde en standaardafwijking van betrokkenheid

Laevers, F. (2021). *Leerlingen in de 'state of flow'. Wat we uit zeven studies in het basis- en het secundair onderwijs leren*. Leuven: CEGO Onderzoek & Ontwikkeling.

op leerlingniveau per observatiemoment [SIBO-project]

Uit de resultaten onthouden we dat de betrokkenheid tijdens de namiddag telkens significant hoger ligt dan in de voormiddag. In de voormiddag wordt de cesuur van 3.5 betrokkenheid of 70% leerrendement niet gehaald. Voor de namiddag is dat wel het geval. Een mogelijke verklaring is dat in de gangbare didactiek dan meer ruimte voor initiatief aan kleuters wordt gegeven. Verder wordt enkel in de voormiddag van dag 1 een significante samenhang gevonden tussen betrokkenheid en het percentage doelgroep leerlingen, in het nadeel van deze laatste. Dit verband is in de drie volgende scanningrondes niet meer vastgesteld.

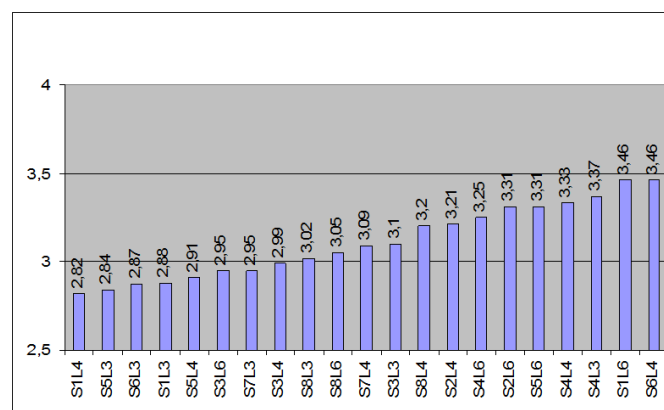
Uit de procentuele verdeling van de scores besluiten we dat in de voormiddag ca. 30 % van de kinderen laag scoren voor betrokkenheid (score kleiner of gelijk aan 3), nagenoeg 26 % haalt een matige score en 43% haalt de norm van 3.5 of een leerrendementsscore van 70%.

	<=1.5	<=2	<=2.5	<=3	<=3.5	<=4	<=4.5	<=5
-Voormiddag	4.50	7.54	9.24	20.06	19.45	21.58	10.46	7.17
-Namiddag	3.61	6.84	6.90	18.87	16.85	25.71	11.46	9.75
-Totaal	1.50	3.78	6.97	18.26	26.13	26.07	11.53	5.77

Tabel 4: Procentuele verdeling van de toegekende betrokkenheidsscores op leerlingniveau per dagdeel

Het Fundamenteel diepte-onderzoek naar krachtige GOK-leeromgevingen [Steunpunt GOK - 2009]

In dit onderzoek werden, in het kader van het beleid rond gelijke onderwijskansen, gegevens verzameld bij leerlingen uit acht verschillende scholen met een hoge concentratie aan risicoleerlingen (met 45% tot >85% van de leerlingen die voldoen aan de GOK-criteria). Leerlingen van het derde, vierde en zesde leerjaar werden gevolgd, verspreid over 21 klassen. Gedurende vijf halve dagen gespreid over het schooljaar werden tien leerlingen per klas (N= 213) voor betrokkenheid gescand. Gemiddeld kreeg elke leerling 9 keer een score toegekend.

Figuur 2: Gemiddelde betrokkenheid in 21 klassen [GOK-project]

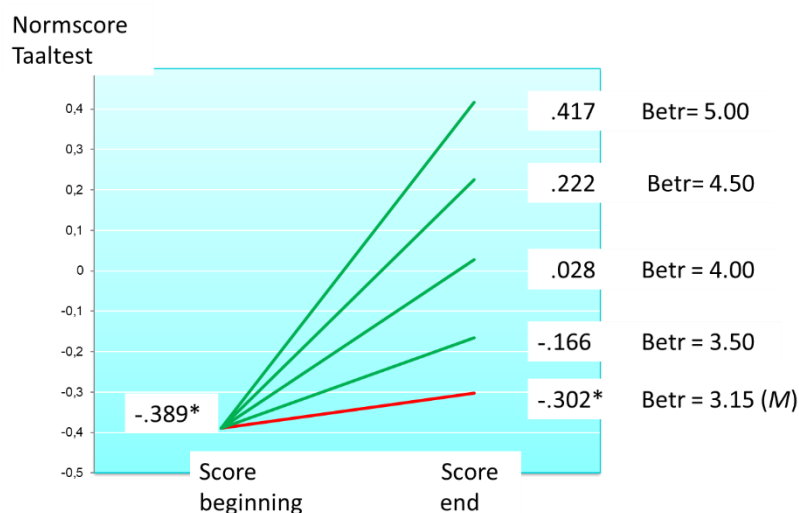
De gemiddelden per klas (gebaseerd op de tien leerlingen) vertonen een grote spreiding. Geen van de klassen haalt de norm van 3.5, 7 klassen hebben een matige score (3.25 of meer), 6 klassen een lage score (3.00 of meer) en de resterende klassen een zeer lage score (<3.0). De laagst gerangschikte klas (met een gemiddelde betrokkenheid van 2,82) haalt een leerrendementsscore van 56%, de hoogst gerangschikte klas komt met 69% (gemiddelde betrokkenheid van 3,46) dicht bij de norm (Figuur 2).

Laevers, F. (2021). *Leerlingen in de 'state of flow'. Wat we uit zeven studies in het basis- en het secundair onderwijs leren*. Leuven: CEGO Onderzoek & Ontwikkeling.

Hoewel geen klassen boven het gemiddelde van 3.5 uitkomen is het al duidelijk dat de kwaliteitsverschillen in termen van betrokkenheid binnen de steekproef aanzienlijk zijn. Voor een leerling die gemiddeld 3.4 haalt is schoollopen een totaal andere ervaring dan voor een leerling die een gemiddelde van 3.0 niet haalt. Een uiterst belangrijke vaststelling naar gelijke onderwijskansen toe, is dat er net geen effect werd vastgesteld van SES en etniciteit van leerlingen op hun betrokkenheid. Kinderen met een lagere SES of niet-Belgische ouder(s) kunnen dus in de klas net zo betrokken zijn als hun klasgenoten die zgn. geen verhoogd risico lopen op schoolse moeilijkheden. Verder hebben verschillende factoren in de aanpak een significante invloed op de gemeten betrokkenheid. Een betere algemene klasfeer, meer kwaliteitsvolle relaties tussen leerlingen onderling en tussen de leerkracht en leerlingen, en een vlotter klasverloop hangen samen met hogere betrokkenheidsscores. Ook meer stimulerend tussenkomen, meer gevoeligheid voor beleving en meer ondersteuning van de autonomie van leerlingen door de leerkracht komen de betrokkenheid van de leerlingen ten goede. Bovendien kunnen het klasklimaat en gevoeligheid voor beleving door de leerkracht de risicogroep van jongens in zekere zin beschermen tegen lagere betrokkenheid. Bij een zeer goed klasklimaat en een hoge mate van gevoeligheid voor beleving bij de leerkracht, lopen de jongens in vergelijking met de meisjes een geringer risico op lagere betrokkenheid.

Uiteraard mag men niet uit het oog verliezen dat er bij onderwijsprocessen steeds sprake is van circulaire processen. Een leerkracht die door zijn of haar aanpak bijstuurt en merkt dat leerlingen meer gemotiveerd aan de slag zijn, wordt versterkt in zijn of haar intentie om te innoveren. Het werkt empowerend, maakt enthousiast, leidt tot doelmatigheidsbeleving. Dat merken leerlingen.

Het onderzoekdesign voorzagt ook in een pre- en posttest voor output (meer bepaald taalvaardigheid). Daardoor kon de correlatie tussen betrokkenheid en leerwinst op het vlak van taalvaardigheid nagegaan worden.

Figuur 3: Voorspelling van leerwinst voor taalvaardigheid vanuit betrokkenheid [GOK-project]

Er blijkt een significant verband tussen het niveau van betrokkenheid en de leerwinst op de taalvaardigheidstests. Meer nog: leerlingen die gemiddeld genomen zwakker presteren inzake luister-, lees- en spreekvaardigheden aan het begin van het schooljaar, vergeleken met een Vlaamse normgroep, scoren niet meer significant lager (voor luisteren/lezen en spreken) op het einde van het

Laevers, F. (2021). *Leerlingen in de 'state of flow'. Wat we uit zeven studies in het basis- en het secundair onderwijs leren*. Leuven: CEGO Onderzoek & Ontwikkeling.

schooljaar wanneer hun gemiddelde betrokkenheid minimaal 3.5 bedraagt. Een extrapolatie levert verder op dat met stijgende betrokkenheid hoger dan de normgroep gescoord kan worden.

Ook hier is het essentieel (naar gelijke onderwijskansen toe) aan te geven dat SES, etniciteit noch geslacht dat verband hypothekeert. Kinderen met verschillende socio-economische achtergrond, kinderen van Belgische en niet-Belgische ouders en jongens en meisjes kunnen allen evenveel leerwinst boeken inzake luisteren, lezen, schrijven en spreken doorheen een schooljaar – op voorwaarde dat hun betrokkenheid een voldoende niveau haalt.

In het algemeen concluderen we dat betrokkenheid van leerlingen een werkbaar en effectief spoor vormt om de kloof met de Vlaamse normgroep te dichten.

Het Procrustes-onderzoek: preventie van drop-out in het S.O. [IWT/SBO-project – 2015]

De hogere incidentie van drop-out bij jongens in het secundair onderwijs vormt het vertrekpunt van een grootschalig onderzoek door een consortium van drie research units (KULeuven, UGent en VUB). Het onderzoek focust op de eerste graad van het secundair onderwijs en levert heel wat inzichten op omtrent de mate waarin gender-gerelateerde aspecten een rol spelen bij schoolfalen (zowel bij meisjes als bij jongens). In een van de deelonderzoeken wordt uitdrukkelijk aandacht besteed aan betrokkenheid als indicator van kwaliteit. De gegevensverzameling had in drie periodes plaats. Per klas werden 10 leerlingen gescand voor betrokkenheid. In de eerste periode werden 12 scores per leerling toegekend op basis van intervallen van 2 minuten (en 6 lestijden), in de tweede en derde werd de quick-scan gebruikt en konden zo 15 scores verzameld worden per leerling (in 3 lestijden).

September 2012	1 ^{ste} jaar sec.	158 lln vak Nederlands 158 lln vak Wiskunde	3 scholen / 15 klassen / 6 lestijden per klas
September 2013	2 ^{de} jaar sec.	358 lln alle vakken	8 scholen / 36 klassen / 3 lestijden per klas
April/mei 2014	2 ^{de} jaar sec.	324 lln alle vakken	8 scholen / 36 klassen / 3 lestijden per klas

Tabel 6: Beschrijving van de steekproef voor het scanning-onderzoek [Procrustes-project]

De volgende resultaten werden bekomen voor de individuele scores:

Afname	Gem. BTH	% llg <2.5	% llg 2.5-2.9	% llg 2.9-3.4	% llg >3.4
September 2012 Ned.	2.48	44.2	33.4	19.9	2.5
September 2012 Wisk.	2.59	36.0	35.4	26.0	2.6
September 2013 (alle)	2.59	40.2	36.2	20.6	3.0
April/mei 2014 (alle)	2.70	31.8	34.3	27.5	6.4

Tabel 7: Percentage leerlingen over 4 intervallen van gemiddelde betrokkenheidsscores [Procrustes-project]

Het beeld dat we krijgen is niet bepaald fraai. Minstens 1/3 van de leerlingen komt er niet toe doorlopend 'aandacht-zonder-betrokkenheidssignalen' te geven tijdens de lessen (score 3). Indien men op zoek gaat naar leerlingen die over meerdere metingen heen de norm halen van 3.5 (en dus niet alleen ononderbroken aandacht geven maar bovendien geregeld betrokkenheidssignalen tonen (niveau 4) dan komen we slechts in één meting boven de 5 % uit. Dit beeld wordt uiteraard ook in de klasgemiddelden weerspiegeld. Met scores van 2.48 en 2.70 spreken we van een leerrendement van respectievelijk 49.6% en 54%.

Laevers, F. (2021). *Leerlingen in de 'state of flow'. Wat we uit zeven studies in het basis- en het secundair onderwijs leren*. Leuven: CEGO Onderzoek & Ontwikkeling.

Voor de meting van september 2013 levert dat de volgende clustering op:

N klassen	N klassen	N klassen	N klassen
<2.5	2.5-2.9	3.0-3.4	>3.4
13	16	3	1

Tabel 8: Spreiding van de 53 groepsgemiddelden over 4 intervallen [Procrustes-project]

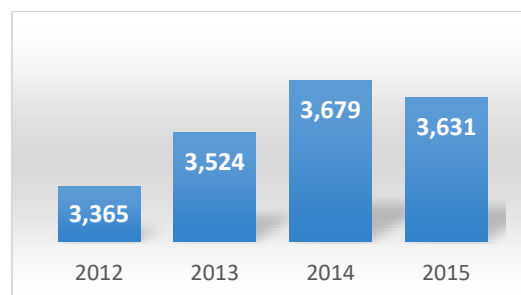
Slechts 1 klas haalt de norm van 3.5. De laagste score ligt op 1.9. Daarbij is het verontrustend dat het niet gaat om een eenmalige meting, maar een resultaat dat gebaseerd is op scanning van 10 leerlingen in de loop van 3 tot 6 lestijden over verschillende vakken.

Gelet op de genderfocus van het onderzoek kunnen we ook uitspraken doen over het verschil tussen jongens en meisjes. In de eerste meting blijken jongens significant lager te scoren voor betrokkenheid bij Nederlands. Bij Wiskunde is er geen verschil. In de tweede meting (allerlei vakken) is er eveneens een significant verschil in het nadeel van de jongens. In de derde meting is er geen verschil.

De interventiestudie LOP – Aarschot [2011 - 2015]

Het Lokaal Overleg Platform (LOP) Aarschot heeft een aantal jaren een werking opgezet om de onderwijskansengelijkheid te vergroten binnen de basisscholen. Het gaat om 12 scholen en ca. 64 klassen. Met het project Lopke hebben ze gewerkt rond kansarmoede en zijn zich nadien gaan verdiepen in een positieve benadering via talenten. Leerkrachten zijn enthousiast en scholen spreken van een nieuwe dynamiek. Maar uiteraard wil LOP Aarschot dit ook objectief kunnen vaststellen. Daarom worden jaarlijks de effecten van de werking bevraagd (1) via schoolse resultaten en de cijfers rond zittenblijven, (2) via een interview met alle directies en (3) via een meting van de impact van interventies op de betrokkenheid van de kinderen. Het opzet is om na te gaan hoe, binnen het talentenverhaal, alle leerlingen, en in het bijzonder de meest kwetsbare, maximale onderwijskansen krijgen.

De metingen van betrokkenheid d.m.v. de scanning procedure levert volgend beeld op:

Figuur 4: Evolutie in gemiddelde betrokkenheid van 12 scholen (over 64 klassen) [LOP-Aarschot]

Het gaat duidelijk om een gestage evolutie met tweemaal een significante toename, waarin de steekproef als geheel vanaf de meting van 2013 over de drempel van 3.5 komt. In het laatste onderzoeksjaar is er sprake van een stabilisatie die mogelijks te verklaren valt door externe factoren (zoals nieuwe instroom van anderstalige kinderen gedurende het schooljaar). De tabel waarin we een zicht krijgen op de spreiding van de klasgemiddelden leert ons dat het de lagere scores zijn die jaar na jaar afnemen en zo de evolutie in de globale gemiddelden verklaren. Zo is in het laatste jaar de (kleine) dip niet het gevolg van een toename van scores <3, maar van een verschuiving van uitstekende naar goede score. Dat 77% van de klassen de norm van 3.5 (leerrendementsscore van 70%) halen is bijzonder.

Laevers, F. (2021). *Leerlingen in de 'state of flow'. Wat we uit zeven studies in het basis- en het secundair onderwijs leren*. Leuven: CEGO Onderzoek & Ontwikkeling.

2012 (n=64 klassen)			
<3	3.0 – 3.4	3.5 - 4	> 4
15,1 %	48,4 %	33,3 %	3,2 %
2013 (n=66 klassen)			
<3	3.0 – 3.4	3.5 - 4	> 4
12,5 %	28,3 %	42,1 %	17,1 %
2014 (n=57 klassen)			
<3	3.0 – 3.4	3.5 - 4	> 4
1,7 %	24,5 %	47,5 %	26,3 %
2015 (n=63 klassen)			
<3	3.0 – 3.4	3.5 - 4	> 4
3,17 %	19,13 %	66,6 %	11,1 %

Tabel 9: Verdeling van de 66 klassen over 4 intervallen van gemiddelde betrokkenheid [LOP-Aarschot]

Als betekenisvolle indicatie op het niveau van 'harde' output, stellen we in de meeste scholen een lichte of sterke daling vast van onderwijsvertraging (met uitzondering van twee scholen). Omdat het leren boeiender wordt zijn er steeds minder uitvallers. Ook de motivatie voor het oriënteren op zittenblijven verandert. Vooreerst zijn er minder zittenblijvers maar waar het vroeger vooral en bijna uitsluitend kinderen met lage SES achtergrond waren, zijn er nu steeds minder lage SES-kinderen bij de groep zittenblijvers. Op klas 1 na dalen de percentages in alle klassen. Gemiddeld over de 12 scholen is het een daling van 14.1 naar 11.2 % lln. met onderwijsvertraging.

School:	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
'12	17,1%	20,9%	14,7%	6,8%	17,1%	11,0%	5,6%	16,8%	2,2%	8,3%	5,2%	43,8%
'15	23,6%	17,0%	9,5%	4,9%	7,8%	6,7%	0,8%	9,8%	2,0%	6,3%	11,%	35,5%

Tabel 10: Percentage leerlingen met onderwijsvertraging over 12 klassen (schooljaar 2011-2012 en 2014-2015) LOP-Aarschot

In de reflectie vinden we terug dat door leerkrachten heel wat interventies zijn gedaan om zoveel mogelijk leerlingen maximale kansen te geven. De resultaten van de scanning worden ook met leerkrachten gedeeld. De directie en zorgcoördinator onthaalt ze als basis voor het uittekenen van het schoolbeleid. De directies geven ook aan dat de scanning als objectieve externe maatstaf, leerkrachten aanzet tot het plannen van verbeteracties. Door de jaarlijkse opvolging op schoolniveau en de constatering van een positieve evolutie, worden de leerkrachten extra gestimuleerd om blijvend werk te maken van kwaliteitsvol onderwijs. Ze ervaren dat ze het verschil kunnen maken.

De interventiestudie 'Elk kind goed in zijn vel' – het Fonds Ga voor Geluk [2015 - 2017]

In 2015 werd een pilootproject gelanceerd waarin drie speerpunten centraal stonden in de begeleiding van scholen: zelfvertrouwen (als outputvariabele) en welbevinden & betrokkenheid (als procesvariabele). Drie basisscholen namen deel aan het hele traject, waarbij

Volgende onderzoeksvragen waren richtinggevend voor de instrumenten en de data-verzameling:

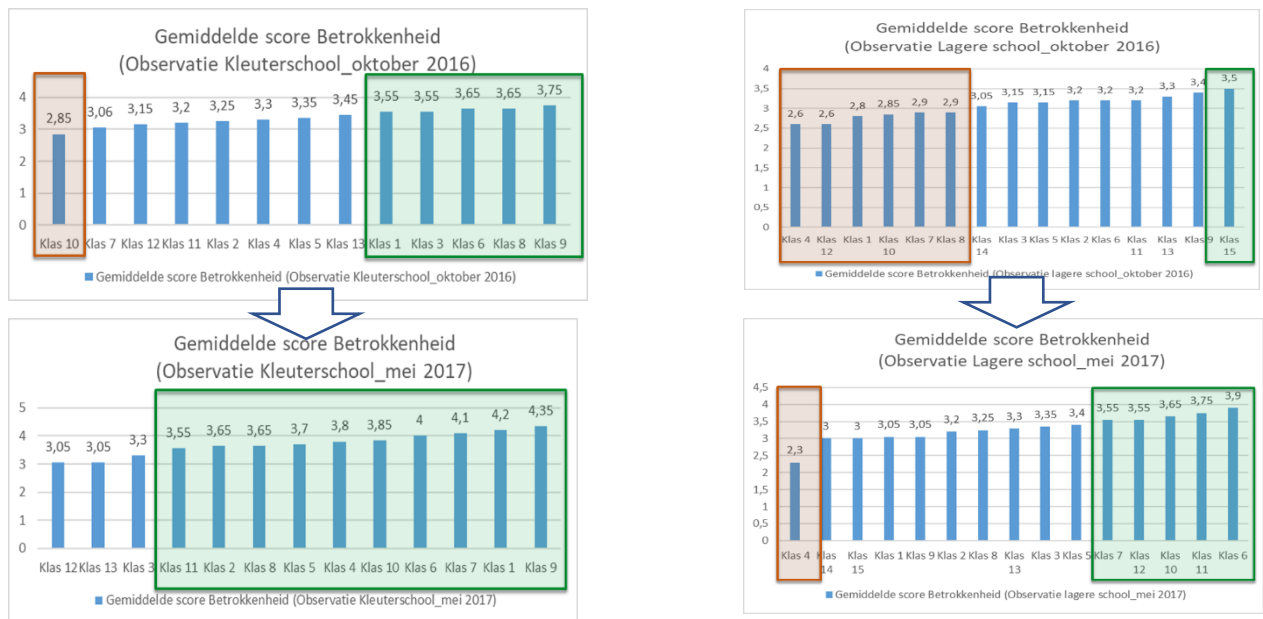
1. Hoe evolueert het welbevinden, de betrokkenheid en het zelfvertrouwen bij de kinderen?
2. Welke evolutie is er in de aanpak van de leerkrachten (klasklimaat en stijl)?
3. Is er een relatie tussen het welbevinden en de betrokkenheid van kinderen en de aanpak?
4. Is er een relatie tussen de beleving van kinderen en die van leerkrachten (WB en BET)?
5. Is er een evolutie in de tevredenheid van ouders?

Laevers, F. (2021). *Leerlingen in de 'state of flow'. Wat we uit zeven studies in het basis- en het secundair onderwijs leren*. Leuven: CEGO Onderzoek & Ontwikkeling.

In onderstaande tabellen beperken we ons tot de resultaten van de scanning van betrokkenheid.

Figuur 5 Evolutie in gemiddelde betrokkenheid op klasniveau in de kleuterschool (10 leerkrachten/150 Iln) en in de lagere school (12 klassen en 207 Iln)

In de kleuterschool komen alle klassen in de posttest boven een gemiddelde van 3.0 uit en bereiken 5 klassen meer een leerrendement van 70%. Voor de lagere school zien we eveneens een uitgesproken en significante verschuiving naar hogere scores, met slechts 1 klas die nog beneden 3.0 scoort en 4 extra klassen die nu ook de drempel van 3.50 overschrijden.

Het onderzoeksrapport besluit dat de blik richten op welbevinden, betrokkenheid en zelfvertrouwen werkt.

Het screenen van leerlingen d.m.v. een digitaal volgsysteem met focus op deze drie variabelen helpt leerkrachten deze dimensies 'als een tweede natuur' in hun praktijk met zich mee te nemen.

De aanpakfactor die sterk met betrokkenheid correleert is leerkrachtstijl: een meer sensitieve opstelling, meer stimulerende tussenkomsten en meer autonomie verlenen maken daar deel van uit.

Het klasklimaat hangt samen met welbevinden en betrokkenheid: er is een effect dat de individuele leerling overschrijdt.

Het is ook interessant om vast te stellen dat leerkrachten die leerlingen op welbevinden en betrokkenheid gemiddeld hogere scores toekennen, zelf hun welbevinden op school hoger inschatten dan leerkrachten die lagere scores voor leerlingen toekennen. Het gaat allicht om een cirrulaair proces, twee factoren die elkaar versterken – of verzwakken.

SLOTBESCHOUWING

De algemene conclusie van de diverse studies is (1) dat niveaus van betrokkenheid tussen leerlingen, klassen en scholen zeer uiteenlopen; (2) dat in de oudere studies een daling blijkt in betrokkenheid van leerlingen tijdens hun traject van kleuter-, over lager- tot secundair onderwijs; (3) hoewel de beperkte steekproeven dit nog niet hard kunnen maken, is er de hypothese dat betrokkenheidscijfers de laatste jaren in dalende lijn zijn (wat de teleurstellende resultaten in recente outputmetingen kan verklaren); (4) meerdere van de studies geven aan dat de aanpakfactoren die tot de ervaringsgerichte praktijk behoren, ook effectief bepalend zijn voor de gemeten betrokkenheid van leerlingen; (5) er zijn onder meer vanuit het GOK-onderzoek aanwijzingen dat een school zich bij lagere scores voor betrokkenheid niet kunnen verschuilen achter het 'zwakke' profiel van hun leerlingen: de normwaarde die van 70% leerrendement ligt ook in het bereik van leerlingen met lage SES.